

للإعلام والثقافة والفنون
Media Culture & Arts

19-9 نى نىسانى 2025
هولير - پارک سامى عبدالرحمان

به چاوديرى وپالپشتى ريزدار سرۆك مه سعود بارزاني

پيشانگاي نيودهولتهى هولير بو كتيب

معرض اربيل الدويى للكتاب 17

جيهان به كوردى دهويت

http://www.almadapaper.net Email: info@almadapaper.net

| ژماره (11) سانى بيست و دووهمين - شهممه (19) نىسان 2025

پاشكويهكى رۆژانه دهزگاي راگهياندن و روشنيرى وهنهرى المدى دهرى دهكات

فهخرى كهريم: له كوردستان و سهرانسهرى عيراق سهر كرده يه كى ميژوويى متمانه پيكر او نييه هاوشيوه سرۆك بارزاني ...

عيراق بى هولته كانى سهر كرده يه تيبى كورد هيچى پينه كراوه

رۆژى پينجشممه 17ى نىسانى 2025، فهخرى كهريم، سهرۆكى دهزگاي مهدا بۆ روشنيرى و راگهياندن وهنهر، له ميانى بهرنامه يه كى تهله فزيونى كوردستان 24دا، به راشكاوى باسى رۆلى دهره كى و ئيقليميكر له ئالوزكردى بارودوخى عيراق، ههروهها راي تايبه تى خوى خسته روو سه بارهت به كيشه ي كورد و په يوه ندى نيوان خوى و سهرۆك بارزاني و ئاينده ي عيراق . له باره ي سهرۆك بارزاني گوتى:

«شانازى دهكهم به هاورنپه تى له گهل سهرۆك بارزاني، نه گهر به هاورى قبوولم بكات، نه مهش ده بپته خالتيكى پرشنگدار له ژيانم.. سرۆك بارزاني گرنكى زور به خويندنه وه وكتيب ده دات، نه مهش به خيخ و ئه رپنى بۆ هه ريمى كوردستان شكاهه ته وه، ههروهها فاكترى كى سهره كى ئه وه بهر وه پيشچوونه يه كه له كوردستان ها تووته ئاراهه».

ههروهها هه ر له باره ي سهرۆك بارزانيه وه، دووپاتى كرده وه، نه ك له هه ريمى كوردستان، به لكو له سهرانسهرى عيراقيش سهر كرده يه كى ميژوويى متمانه پيكر او نييه هاوشيوه ي سهرۆك بارزاني به عه قلابيه ت بير له بهرزه وه ندى نيشتمانيى بالا بكا ته وه و هه ستنى نيشتمانه پهره ريش له گرنكي پيدان به هه ريمى كوردستان په راويز نه خات. سه بارهت به پيشانگه ي نيوده وه له تيبى كتيب له هولير ئامازه ي به وه دا، ده توانين بلين پيشانگه ي كتيب پيشانگه ي سهرۆك بارزانيه، نه م پيشانگه كه نيشاندهرى نه وه يه كه ئازادى له كوردستان هه يه و، هيچ سنووريك بۆ كتيب ه كان نييه جگه له كتيب ه ئايدا تونده رويه يه كان. نه وه شى خسته روو، هه ريمى كوردستان

كيميايى و نه فال و ويرانكردى هه زاران گوند. گوتيشى: ده مه وپت بليم سه دام حوسين له كوئ بوو؟ له چالتيكى پيس بوو كه شايسه تى خوى و هاوشيوه كانى بوو. له دريژه ي قسه كانيدا نه وه شى ئاشكرا كرد، به داخه وه عه قلابيه تى حوكمرانى ئيستاي عيراق نه ك نه گوراوه به لكو خراپتر بووه. جه ختى له وه ش كرده وه، عيراق ده بپت له وه تيبكات كه دژايه تيكردنى هه ريمى كوردستان هيچ نه نجاميكي نابيت، ههروهها عيراق بى هولته كانى سهر كرده يه تيبى كورد هيچى پينه كراوه.

له دهره وه وه رده گرن و وه لائيان بۆ دهره وه هه يه. سهرۆكى دهزگاي مه دا، له باره ي هه ريمى كوردستانه وه گوتى: هه ريمى كوردستان به شتيكى زيندووى عيراقه و له ده ستوردا بوون و رول و ئاراسته ي خوى هه يه. سهرنجى بۆ نه وه ش راكيشا، كومه له كه سانتيك له عيراق وپنه قيزه ونه كانى رژيمه يه ك له دوا يه كه كان و هه لويستيان دهره ق به گهل و دۆزى كورد دووباره ده كه نه وه، نه وان وانه له سه دام حوسين و چاره نووسه كه ي وه رناگرن، كه هيچ ريگه يه ك نه ما له دژى كورد به كارى نه هينيتت وه ك چه كى

سه كويه كى ئازادى بۆ چاپكردى كتيب هه يه و جموجولى روشنيريش له هه ريمه كه زور پيشكه و تووه. له باره ي دۆخى سياسى عيراق، گوتى: نه گهر عيراق له رووى سياسى هه وه به م شپوه يه ئيستا به رده وام بيت، نه وا ولاته كه ده بپته دۆزه خ، چونكه چينيكي سياسى هه ن ته نيا گرنكى به خويان و بهرزه وندييه كانيان ده دن. باسى له وه ش كرد، چه ند سيناريويه ك له به رده ممانن زور مه ترسيدارن له وانه ش ده ستوهردانى دهره كى له ناوخوى عيراق، چونكه به شيك له بريار به ده سته كانى ولاته كه ته نيا فه رمان

«بۆ من نیه»... سەردانکەرانی کتیب بۆ نازیرانیان دەکرن

■ ههولیر/ جان ئەلسەرانی

له پیشانگای کتیبدا سەردانکەرانی تەنها کتیب بۆ خۆیان ناکرن. زۆر کەس لە نیو رەفەکاندا بە وریاییه وه لاپەرەکان وەر دەگرن و ناوینشان هەلەبژێرن، ئینجا بە فرۆشیار دەلین: «ئەم کتیبە بۆ یەکێک لە نازیرەکانمە بۆ خۆم نیه».

له پیشانگای نیوده وله تیبی ههولیر بۆ کتیب، خەلک بە دەوری خانەکانی کتیبدا دەسوڕێنەوه. و ئەو پرسیارە دەلێنەوه، ئایا شتیکتان هەیە دەربارە یە فەلسەفە ی مۆدێرن؟ «هاوریکەم حەزی لەم بوارەیه»، یان «رۆمانیکی رۆمانسی نوێ هەیە؟» «هاوسەرەگەم ئەم جۆرە شتەنە ی خۆش دەوێت.» بەم شێوەیه کتیبەکان لەناکاو لە چێژی کەسییه وه دەرگۆردین بۆ دیارییهکی پڕ بەها و خۆشەویستی، کە زۆر جار ئەم خۆشەویستیه بە وشە ناتوانریت دەر ببردیت.

ئێقان، گەنجیکی بیست سالانە، له بەردەم رەفەیهک له دار المشرق وه ستابوو و به چاوی گەرمه وه بەرگی رۆمانیکی دەپشکنی وله فرۆشیاره که پرسیار ی ناوهرۆکی رۆمانه که ی کرد، پاشان زەر دەخەنە ی کرد و له کاتی گفتوگۆ ی له گەل «ئەله دا» وتی: «من زۆر ناخوینمەوه، بەلام دەرگێرانه کەم کتیبی خۆش دەوێت. ئەو بە تايه تی نووسەرانی ژنی خۆش دەوێت، ههولدهدم شتیک ههلبژێرم که له گەل سهليقه ی ئه ودا بگۆنچیت. نازانم ئەمرۆ دهبخوینتەوه یان مانگیکی تر، بەلام دلنایم کتیبیک له هه مو دیارییهکی ماددی دلخۆشتری دهکات.»

سەبارەت بە ئەقین کە له سلیمانیه وه هاتبوو، چەند کتیبیکی بە دەستە وه بوو، هەر کتیبیک ناوی کەسیکی جیوازی لەسەر نووسرابوو. بە پیکه نیه وه دەلین: «ئەمە بۆ هاوکاره کانمه له شوینی کاره کردن. دەزانم ههريه که يان جوریکی دیاریکاری کتیبیان خۆش دەوێت. یه کیکیان میژووی خۆش دەوێت، یه کیک یه کێیان ئەدەبیاتی روسیه، سینه میشیان حەزی له کتیبی پالنه ره. من حەز له کرینی دیارییه تهقلیدیهکان نییه، وه شتیکی جیوازی له کتیبیکدا دهبوژمه وه... وهک ئەوه وایه به ئەوی دیکه بلیم: بەراستی بیرم لای تویه و ئەوی کە تۆ خۆشت دەویت، بریارمدا شتیکت پێیدم کە بۆ ئەوه کانت بمینتیه وه» خۆشەویستی لێرەدا تەنها خۆشەویستی سۆزداری نییه، بەلکو هەستیکی فراوانه که درێژ دەبیتە وه بۆ هاوڕی و مندا ل و تەنانەت کەسانی بیگانه.

یەزن، خۆیندکاری زانکۆ ی بەغدايه، دوو کتیبی بە دەستە وه بوو. لیمان پرس ی بۆ کئ دەیاکرتیت؟ وتی:

پانیلێک دەر بارە ی «باشترین رێگاکان بۆ چاودێری و پەرۆه کردنی تووشبووانی ئۆتیزم»

له پەرۆه کردنی 17 هه مین پیشانگه ی نیوده وله تی هه ولیر بۆ کتیبی، پانیلێکی زانستی به ناوینشانی «باشترین رێگاکانی چاودێری و پەرۆه کردنی تاکه کانی تووشبووی نه خۆشی ئۆتیزم» به رپۆه چوو.

پانیله که له لایه ن زانکۆ ی سه لحه دین به هاوکاری سه ره رشتیارانی پیشانگه که ریکخرا بوو، به شیکه له زنجیره یه ک چالاکی که ئامانجی هۆشیار کردنه وه ی خه لکه سه باره ت به پرسه کۆمه لایه تی و تەندروستییه کان و جه ختکردنه وه له سه ر رۆلی زانکۆ له چاره سه ر کردنی ئه و پرسانه له ریکه ی شاره زاییه ئه کادیمییکان. له پانیله که چه ندین چین و توێژ له پروفیسۆر و پسپۆر و پەرۆه ده کار و دایک و باوکی مندا لانی تووشبوو به ئۆتیزم به شدارییان کرد، ئەمەش گفتوگۆکی سەبارەت بە رێگاکانی باشتکردنی کوالیتی ژیان و پەرۆه ده بۆ ئەم گروپه ده وله مند کرد، هه رسی وتارده ره که، دبیر یقان عه بدوللا محه مد سه عید، دسیروان وه لی عه لی، و د. که سه ر محه مد شاکر باسیان له لایه نه جۆراوجۆره کانی چاودێری و پەرۆه ده ی تايه ت بۆ ئه و کسه انه کرد که تووشی نه خۆشی ئۆتیزم بوونه، له گەل خستنه رووی بیروکه و پیشنیاری کرنگ له سه ر بنه مای توێژنه وه ی زانستی.

د. بیریقان (ئەکادیمی) باسی له رینازیکی گشتگیر کرد بۆ مامه له کردن له گەل ئۆتیزم، به تیروانینیکی گشتی بۆ ئۆتیزم و ئەو ئاسته نکانه ی رپوبه رووی مندا لانی تووشبوو به م دیارده یه و خیزانه کانیان ده بخته وه، رپونیکردوه که مندا لان زۆر جار کیشه یان هه یه له گەل گونجاندن له گەل گۆرانکاری و کەمی لپه اتوویی کۆمه لایه تی، پاشان چوه سه ر باشترین پراکتیره زانستییه کان؛ ئامازه ی به کرنگی دابینکردنی ژینگه یه کی پەرۆه ده یی ریکخراو که پشنگیری له پیدایستییه کانی مندا ل بکات، له گەل گرنگیدان به نمونه ی پرۆگرامیک که ژینگه یه کی گونجای ئاماده بکات زامنی به رده وای چاودێری له ریکه ی راهینانی دایک و باوکه و مسۆگەر بکات، هه روه ها تیشکی خسته سه ر رۆلی چالاکیه جه سه تیه یکان و یاریکردن بۆ راکیشانی سه رنجی مندا لان و هاندانی بۆ فیزیوون به شیوه یه کی خۆش و هاندهری.

دکتۆر سیروان (ئەکادیمی) باسی له ره هه ندی توێژنه وه یی و دامه زراوه یی بۆ چاودێری و پەرۆه ده ی ئۆتیزم کرد، ئامازه ی به نه بوونی ئاماری ورد بۆ چاره سه ر کردنی ئەم حاله ت کرد، که ریکری ده کات له دانانی پلانی ستراتژیی

هه مو مندا لیک ئۆتیزم حاله تیک ناوازه یه، پپویتی به به رنامه ی پەرۆه ده یی و چاره سه ری ورد هه یه. هه روه ها سه رنجی خسته سه ر کاریگه ری میتودۆلۆژیای نوێ له لیکجیا کردنه وه ی تواناکان بۆ هه نگاوی بچووک له گەل به هیزکردنی ره فتاره ئه رینییه کان، هه روه ها جه ختی له گرنگی پیدان به ریکخستی کیشه ره فتارییه کان و جیه جیکردنی ستراتژییه کانی به هیزکردنی ئه رینی کردوه، له گەل راهینانی خیزانه کان بۆ گرته به ری هه مان شیوازی ماله وه ی دلنیا بوون له به رده وای پشکه وتنی چاره سه ری.

پانیله که به په یامیکی گشتگیر کوتای ی هات که تیندا ئامازه کراوه به باشتکردنی چاودێری و پەرۆه ده ی کسه انی تووشبوو به نه خۆشی ئۆتیزم، ئەمەش پپویتی به هه ولکی هه وبه ش هه یه له لایه ن دامه زراوه حکومی و ئه هلییه کان،

و کۆکردنه وه ی زانیاری زانستی و شاره زایی پەرۆه ده یی. به شداربووان جه ختیان له سه ر پپویتی بلاو کردنه وه و زیادکردنی هۆشیاری کۆمه لگه و په ره پیدانی به رنامه کانی ده ستنیشان کردنی پیشه وخته و ده ستبۆه ردان، پیندا چوونه وه به پرۆگرامه پەرۆه ده ییه کان و راهینانی مامۆستایان، دامه زانندی سه نته ری چاکسازی تايه تمه ند له سه ر بنه مای ستاندارده زانستییه کان، و پشنگیریکردن و به هیزکردنی خیزانه کان له ریکه ی دلنیا بوون له به رده وای پشکه وتنی چاره سه ری.

بەم دێده بی که موکورییه وه، پانیله که له نیوان کارلیکی سوود به خش و به شداریه کان که گفتوگۆکه ی ده وله مند کرد سه باره ت به چۆنیتی چاودێری و پەرۆه ده ی گونجاو بۆ ئەم چینه کوتای ی هات.

ههولیر دهرگای خوئی بهرووی شوناسه جوراوجورهکان دهکاتهوه

■ عبده وازن

راست (پیتی لاتینی) نووسراوه. زمانی کوردی وهک پهکیک له زمانه بنههتیهکانی نوا بزوینهتری گهرانی جیهانی، گووگل وهرگراوه.

له پېشانگای ئەمسالدا ژۆریک له دهرگانای چاپ و بلاوکردنهوه، کوردی، عهرهبی، بیانی بهشاری دهکهن. روون بوو که کتیبه عهرهبییهکان له ریگهی دهرگانای چاپ و کتیبخانهکانهوه، یان ئەوهی به «دهزگا» ناسراون، له ولاتانی رۆژهلات و رۆژئاو و کهنداوهه نوینهراپهتی دهکران. دهرگانای چاپ و بلاوکردنهوهی کوردی به فراوانی ئامادهن و بهشاریهیکی گهرهوی خوینهری کوردن رووی تیدهکهن، ورژیهیکی زۆری خوینهری کورد قهرهبالغی له هۆلی پېشانگا بهدیدهکرین که رووبهرهکهی زیاتر له ۲۰ ههزار مهتر چوارگوشهیه. ئەوان به تامهزرۆبیهوه چاوهروانی ئەم پېشانگایهین بۆ ئەوهی بزانهن له نویتیرین چاپی کوردی، کتیبی نووسراو یان وهرگیزدراو له زمانی عهرهبی یان بیانی. بزافی وهرگیزان بۆ سههر زمانی کوردی زۆر گهشهی سهندووه، له بواره جوراوجورهکراندا: رۆمان، شیعهر، ژانسته مرۆبیهکان، ژانسته سیاسی و جۆپۆلیتیکیهکان، میژوو، کومهلناسی، ژانسته گشتیهکان، گهشهپیدانی مرۆف، و ئەدهبی مندالان.

بهرنامهی پېشانگاکه چهندنین دانیشتنی فیکری وروشنییری و سیاسی لهخۆدهگریت، بهبهشاری نووسهران و تویتزههرانی عیراقی و ولاتانی عهرهبی و ولاتانی دهرهوه. ههروهها خویندهوهی شیعهر و

ببیت به بهشیک له دیمههه کولتورییه فراوانهکانی عیراق و ناوچهکه».

زمانی کوردی

ئوهوی سهردانکهران لهپېشانگای ئەمسال تیبینی دهکهن، وهک نووسهریکی کوردی عیراقی پیتی وتم، فرهچهشنیهیکی زیاتری ناوینشانه کوردیهیهکان نمایش دهکرین. ئەمهش پرسپاریکی بنههرتی دهوروژینیت: ئایا دهرگانای چاپ و بلاوکردنهوه سههرکهوتوو بوون له جینهجیکردنی خواستهکانی خوینهری کورد؟ ئەمسال بهروونی خواست لهسههر کتیبی وهرگیزدراو به تایبهتی له بوارهکانی ههلسهفه و رۆمانی نښودهولهتیدا زیادی کردوو.

ئهم نووسههر کورده عیراقیه پیتی وایه که پېشانگای ئەمسال پالنهریکی بههیزی بۆ نووسینی کوردی ناوخۆیی فهراههم کردوو. رۆمانی کوردی جیهیهیکی بهرچاوی بهدهستهیناوه و خواستیکی زۆر لهسههر بهرههمی نووسهرانی ناوخۆیی ههیه. خوینهران چیتر تهنیا به دواي کوردیهیهکاندا بهدواي ویست وخواسی خۆیادا دهگهزین.

له چاپخانه رۆشنییرییهکانی ناو پېشانگاکهدا روونه که سهردانکهران نهک تهنها بۆ کرینی کتیب هاتوون، بهلکو ئامانجیانه بهشدارین له دیالۆگیکی رۆشنییری زیندوودا. که باس له گرنگی بیینی خوینهرانی کورد دهکریت که خۆیان له کتیبهکاندا نوینهراپهتی بکن و له بلاوکراوه نوییهکاندا تایبهتهندی زمانهوانی و کولتوری خۆیان ئەزموون بکن.

هاوریهیکی بهشداربوو له ریکخستی پېشانگاکهدا ئاماژه بهوه دهکات که ژمارهیهیکی زۆر لهو رۆمانانهی که فرۆشراون لهلایهن ژنانی کوردهوه نووسراون. ئەم رۆمانانه زۆرجار باس له تههری وهک شوناس، ئازادی کهسی، پهپوهندی لهگهله بنهماله و کومهلگا و باهتی گرنگ دهکن، زمانههش ههنیک جار شیعرییه و ههندیجاریش راستهوخویه. جیگای سههرجه، رۆمانی ژنان رهنگدانهوی ئەو لایهناهی واقیعی کوردین که له ئەدهبیاتی تهقلیدیدا باس نهکراون. رهسنایهتی و بویرییهکی بهم بهرههمانه دهبهخشیت که به شویهیکی بهرفراوان دهنگی دایهوه لهگهله هواداران ی پېشانگاکهدا.

له ههراسیمی کردنهوهی پېشانگاکهدا، سههرۆک مهسعوود بارزانی وتاریکی پېشکهش کرد که تیایدا ستایشی پېشانگای کرد، ههروهها ستایشی دهرگای چاپ و بلاوکردنهوهی ئەلمهسا که ریکیدهخت، هوخواهن و بهرپوههیری، نووسهر فهخری کهرم، تیشی: سال له دواي سال دهبیین پېشانگای کتیب گهشهسهندنی بهرچاوی بهخۆبیهوه، سالانهش له پېشانگای پېشو و باشتره، هیوادارین ئەمه بهردهوام بیت، و ههمیشه به باشی بتانینین، ههرچهند تهکنهلوژیا بهرهو پیتش چیت و جیهان پېشکهویت، ئەو تهیهی شاعیری گهرهوی عهرهه، ئەلموتهههیی، وهک راستیهیکی زیندوو دهمینتهوه: «باشترین هاوهل له سهردهمدا کتیب...» بهها و گرنگی کتیب ههرگیز کوتایی نایهت و به زیندوویی دهمینتهوه».

■ له ئەندیندنت عهرهیه وه

مندالان که دینه پېشانگه، به کۆمهلیک کتیبی جوراوجورهوه دهرۆنهوه

■ ههولیر/ جینان ئەلسهراهی

لهسههر زهویه زۆرهکانی پېشانگهی نښودهولهتی کتیب له ههولیر، کۆبوونهوهی پیاوان و ژنان لهنیو کتیبهکاندا رهنگی جیاوازی له پېشانگهکه دروستکردبوو، ئەفسووناوی بوو ئەم ههموو خوینهرهمان ددهی، شوینیک بۆ ماوهی پینچ رۆژ به ههزاران کهسی جیاواز رووی تیدهکات هیه دهلیت تاوهکو پېشانگهکه بهردهوام بیت ههموو رۆژیک سهردانی دهکهم نهکا کتیبیک ههبيت بهرچاوم نهکوتیت چالاکیهک ههبيت لئی بیههش بم تاوهکو ئیزه ههبيت ئیمه لیزهین، ئەمه جیهانی ئیمیه و کتیب هاوریانه، لهنیو کتیبهکان نهتهوهیهکی نۆی دهبیین که نه جیاوازی بیروورا، دین، مهزههه کاریهگری لهسههر کۆبوونهیان دهکات تهنها خۆشهویستی کتیبهکان نهتهوه نیکه دروست دهکات، خۆیان ناویان ناوه نهتهوهی هاوری کتیب... طهها، خویندکاری پۆلی شهشهمی بهرتهیه و دهلیت::

” من پهپوهندییهکی توندم به کتیبی نۆی دروست بیت لهلای خوینهر.

غالب شابهندهر، له نیوان رهخنه و سوڤیگه رییدا دیالوگیکی روښنیری له پیشانگای نیوده وله تی هه ولیر بۆ کتیب

■ هه ولیر / ته باره ک عه بدولمه جید

له چوارچیوهی حه قده مین پیشانگای نیوده وله تی هه ولیر بۆ کتیب، دیالوگیکی روښنیری له سهر سته جی شانگه ریبه کان به ناویشانی (شابهندهر.. له نیوان رهخنه و سوڤیگه رییدا) به ریوه چوو. غالب شابهندهر نووسهر و بیرمه ندی ئیسلامی له م دیالوگه دا ئاماده بوو، که گفتوگوییکی کراوه به سهرپرشتی نووسهر و روژنامه نووس عه لی حوسین نه نامدرار.

علهی حوسین گفتوگوییکی به ناساندنی میوانه که و دهر برینی پیزانین و ریزگرتن له پیشه ی فیکری و مرؤویی خوی ده سته یکرد و گوتی: غالب شابهندهر له کیکه له رزگار بووانی په تای تاهه فه گه ری و به ویزدانیکی وریا و ساده بیه که خۆشه ویستی هه مووانه، که روژانه وانه به کی ئومید به خشمان سه باره ت به گورانکاری و رووداوه کانی ناو عیراق پیشه کس ده کات. شابهندهر ژبانامه ی

خوی له کتیبیکه به ناوی (ژبانم له ده سته) نووسیوه و پینوایه رؤلی روښنیر وروژاندنی پرسپاره نه ک پیشه ک شکر دنی وه لامي ئاماده کراو.

له لاین خۆیه وه شابهندهر باسی له سوڤیگه ری کرد و گوتی: زور که س پیناوایه سوڤیگه ری ته نیا په یوسته به باوه ری ئایییه وه، به لام نه مه ورد دروست نییه، هیچ په یوه ندیه کی به کلاکه روه له نیوان سوڤیگه ری گشتی و باوه ری بوون به غه یب نییه، له وه یسه وه بومان دهر ده گوت که هه ندیک که س وه ک ئه تایست هه ژمار ده کرین، به لام له راستیدا خاوه نی روڤیکی سوڤیگه ریین.

غالب شابهندهر روونیشیکرده وه، که سوڤیگه ری له جه وه ردا له خۆ بوور دنی مروقه له پیناوا ئه وانی تر دا، له خۆ بوور دنی هه ژاران، بۆ مرو قاه تی و بۆ سرووشت، بۆ سه لامه تی و ئاسایشی ئه وانی دیکه. نموونه شی به وه که سایه تییا نه هینا یه وه که به سوڤی وه سفی کراون، سه ره رای ئه وه ی په یوه ندیه کی راسته و خوی ئاییینان نییه، وه ک مه هاما گاندی و جو بران خه لیل جو بران.

چون له گه ل گورانی سیسته می سیاسیدا ده گوریت، ده توانیت ئامرا زیک بیت بۆ هه لوه شانده نه وه ی ئه ری نی سیسته می سو سیالیستی، یان ده توانیت روو به پروی سیسته مه بی ئایدو لؤزیا کان بیته وه، وه ک هه ندیک مؤدیلی دیموکراسی.

دواتر غالب شابهندهر جه ختی له وه کرده وه که سوڤیگه ری وه ک میتودیک بۆ شیکاری سیاسی به کارنا هینریت، به لکو بۆ ریکخستنی خیزاری ئه و جو ره شیکارییه به رزکردنه وه ی ره هه نده نه خلاقی و رو حیه کانی به کار دیت.

هه روه ها شابهندهر باسی له گه شته فیکرییه که ی خوی کرد و گوتی: له گه نجیه وه سه ر به چه پ بووم، دواتر به رووی ئایینداری چه دا کرامه وه، تا ئیستاش خۆم به چه پ ده زانم، ئاماژه ی به رسته به ک کرد که ره خنه ی زوری به دوا ی خۆیدا هینا کاتیک گوتی: کارل مارکس په کیکه له پیغه مه رانی سه ر زه و ی.

شابهندهر روونیشی کرده وه که مه به سته له م دهر برینه ئایینی نه بووه، به لکو میتافیزیکی بووه، به له به رچاو گرتنی ئه وه ی که مارکسیزمی کۆمه لایه تی ره گ و ریشه ی سوڤیگه ری هه به، هه روه ها لیکولینه وه ش هه به که بیر ی مارکسیزم به ره هه ندیکی قولی رو حی و کۆمه لایه تییه وه ده به ستریته وه به سوڤیگه رییه وه، سه ره رای سرووشتی ماتریالیستییه که ی.

له کۆتایی دیالوگه که شدا شابهندهر باسی له کتیبی بیره وه ریبه کانی کرد، که به ناویشانی «ژبانم له ده سته» نووسیویه تی و تا ئیستاش ته نیا پینچ دانه ی لی چاپکراوه. سه باره ت به هه لیزاردنی ئه م ناویشانه ش گوتی: ئه م ناوه م لینا، چونکه به ۴۰ سال خه باتی سیاسی و زیندان و په نه جشان و گۆشه گیری و هه له اتن تییه ریم... و پاشان له کۆتاییدا خۆم له کۆمه لگایه کا ده بیخمه وه که ئه م واقیعه ی تیدا به، شتیکم خسته روو که هه وای ئه ووم ده خواست بیته دی، به لام نه بوو، بۆ من نه مه خه ساره تیکه، خه ساره تیکه له نیوان گه وره یی قوربانیدانی خه بات و دهر نه نجامی ئه م خه باته، که واته نازنا وه که بووه دلنه وای بۆ خۆم.

شابهندهر له کۆتایی سیمیناره که و له چرکه ساتیکی دلسۆزانه دا، فه لسه فه ی ژبانی خوی به م شیوه یه کورتکرده وه: من باوهرم وایه پاکترین و جواترین و به رزترین و باشتترین شت له گه ردووندا، کاری چاکه یه، ئه وه ییش ئه و شته یه که من له م ژبانه دا به ئامانج گرتووه.

له هۆلی سمیناره کانا میژووی پارتی کوردیه کانی عیراق له نیوانی هیواو ویستا

■ هه ولیر / زه مین یوسف

هۆلی سیمیناره کان له پیشانگای نیو ده وله تی هه ولیر بۆ کتیب به رده واهه له راکیشانی سه ردانیکاران له چوارچیوه ی کۆره جو راوجۆره کان، ئه مجاره کۆریکی له ژیر ناویشانی میژووی پارتی کوردیه کانی عیراق له نیوان هیواو ویستا بۆ نوسه رو لیکوله نادیه سه لاهه دین عه بدولشانی سازکرد که روژنامه نوس رۆسته م محمود به ریوه بیرد.

له قوناغی هه ره سی ئیمپراتوریه تی عوسمانی و دامه زرانندی حیزبه نه ته وه ییه کوردیه کان نادیه ده لیت: «بناغه ی ئه م پارت و بزوتنه وانه درێژکراوه ی ئه و ریکخسته سیاسیانه بوون که له کۆتاییه کانی هه ره سی ئیمپراتوریه تی عوسمانی هه بوون و کاریگه ر بوون به بزوتی سیاسی له ئه وروپا له و کاته دا لاوی کورد ئاگاداری ئه و بزوته سیاسییه بوو له ئه وروپا له ریگای زه مه لکانی خۆیندن ئه وه ش بووه مایه ی په یدا بوونی وشیار ی به زمان و نه ته وه یی کوردی که ره نگانه وه ی له گوزار شکر دن به به رزبوونه وه ی ئاستی وشیار ی و روښنیری کورد ده کرد له و ماوه یه ی که ئیمپراتوریه تی عوسمانی به ده سته له ناوچوونی روښنیرییه وه ده بنالاند»

نادیه زیاتر ده لیت: «کورده کان له و ماوه یه دا ها ته ریزی کۆمه له سیاسییه تورکیه کانی که هه ولی روو به روو بوونه و هیان دژی گه ندله دها و سه رکه وتوش بوون تیایدا بۆ به دیه پتانی له ریگای بلاو کردنه وه ی وشیار ی روژنامه گه ری له سه رده سته بنه ماله ی به درخانیه کان له دهر وه ی ولات له گه ل کۆتایه اتنی جه نگی په که می جیهان و دابه شکر دنی ئیمپراتوریه تی عوسمانی به سه ر فه رشتا و به ریتانیا، له م ماوه یه دا حکومه تی به ریتانیا به توندی روو به پروی هه ر بزواتیکی سیاسی ده بووه بۆیه کورد هیچ پانتاییه کی به ده سته هینا ته نها له ریگای ئه م کۆمه له روښنیریانه نه بیت».

دهر باره ی دژی کورد له ماوه ی پاشایه تی گوتی: «له ماوه ی نیوان سالانی ۱۹۲۲-۱۹۲۶ پینچ کۆمه له دروستبوون و که منه بوون هاوکات کۆمه له ی خۆببوتینی هاته سه ر دوا ی ریککه وتنی لۆزان کۆمه له سیاسیانه ده سته یکردو ئه م کۆمه له سیاسیانه مۆله تی کاری سیاسیان به ده سته نه هینا به لام مۆله تی کاری جفاکی و روښنیریان بۆ گه لی کورد به ده سته پینا».

هه روه ها له ماوه ی راپه رینی دووه می بارزان و له گه ل دروستبوونی کۆماری کوردستان له مه بابدا کورده کان گه شته ئه و بروایه ی

لیکه وته کانی، له گه ل سیاسه تی سه رکوتکردن له لاین حکومتی عیراقی که نه ک ته نها کورد به لکر ته واری عیراقیه کانی گرتیوه.» نادیه سه لاهه دین ئاماژه ی به وه دا «که حیزبی شیوعی عیراقی له سه ره تای دهر که وتنی له سالی ۱۹۲۴ هیوا یه کیان به دیکرد، به لام دواتر هه لمه تی سه رکوتکردنی حیزب و ده سته یکردن ده سته یکردو له و کاته دا چه ند سه رکرده یه کی کوردی له لیژنه ی ناوه ندی حیزبی شیوعی عیراقی دهر که وتن و له هه ولی دامه زرانندی چه ند شانه یه کی

شیوعی له کوردستان بوون و ئه م کاره ش بووه مایه ی په ره سه ندنی بیر ی دیموکراتی له ناو کۆمه لگای کوردی و هیوا ی دامه زرانندی حیزبی پندان وه ک حیزبی شیوعی عیراقی.» نادیه روونیکرده وه که «پارته کان له و ماوه یه دا به یه کریزی له گه ل په کتر دا پالپشتی راپه رینی دووه می بارزانان کرد سه ره رای پانتایی بنکه ی جه ماوه ری ره وتی عه شایری له کوردستان که بووه خالی ده سته یکی بۆ قوسته وه ی ئه و ته وژمه له لاین پارته کان له سه ر ئاستی شه قام و جه ماوه ری کوردی.»

کەشیکی زیندووی رۆشنیری:

بەشداریکردنی جەماوەری لە پارێزگا جیا جیاکانی عێراقەووە

تایبەتی ئامادەکراوون بۆ تازە پیگە یشتوان و نەوجەوانان. بەشیک لە مامۆستایان پێداگیرییان لەسەر ریکخستنی کۆری بچوکی خۆیندەووە دەکرد لە نیو دالانەکانی پیشانگا. وەک دەستپیشخەریبەک کە ئامانجی پالپشتیکردن بوو لە کلتوری خۆیندەووە لە تەمەنیکی زوودا.

هەر لەمڕووەوە یەکیگ لەسەرپەرشتیاری پەرودەری گوتی: ئیمە ئەم پیشانگایە بە هەلیکی زیڕین دادەنێن بۆ ناساندنی جیهانی کتیب بە قوتابییهکانمان و راستەوخۆ بەسنتەوهدیان بە سەرچاوێ رۆشنیرییهکان دور لە بەرنامە تەقلیدییهکە خۆیندیان لە قوتابخانە.

سەردانیکاران لە دەرەوی شاری هەولیر لە سیما دیارەکانی ئەمڕۆ هاتنی بەرفراوانی هاو نیشتیمانان بوو لە شارەکانی سلیمانی و دهۆک و کەرکوک و تەننەت بەغدادیش، کە پێرەووەکانی پیشانگا پێرەووەکانی خیزان و گروپی لاوان کە سەرسامی خۆیان دەرەبری بە هەمەجۆری کتیبەکان و بەرەستبوونی ناویشانی دەگەنی کتیبەکان.

یەکیگ لە سەردانیکاران کە خەلکی کەرکوک بوو دەلیت: «چەندان کیلۆمەترمان بریووە بۆ ئەوەی لەو پیشانگایە گرنگە رۆشنیرییه ئامادەبین و ئەوەی بەدوایدا دەگەڕاین لە کتیب دۆزیمانەووە کە بە ئاسانی نەماندەتوانی لە شاری خۆمان پەیدا بیکەین.

تەوژمەکە بەرەوام بوو لە نیو دالانەکانی خانەسی بڵاوەکردنەووەی کوردی و عەرەبی، پەفەکان پێرەووەکانی سەردانیکاران کە بەدوای کتیبە میژووی و ئەدەبی و هزرییهکاندا دەگەڕان و هەندیک لە کتیبەکان هیچ دانەیهکیان لێ نەمابوو لە ئەنجامی زۆری خواست لەسەریان لە نیوهندی کارلیکی گەورە نیوان نوسەران و خۆینەران.

چالاکییەکانی ئەمڕۆی پیشانگای نیوده ولته هیولیر بۆ کتیب ئەوەی سەلماند کە پیشانگا کە تەنها سەکویەک نییه بۆ فرۆشتنی کتیب، بەلکو پانتاییهکە بۆ گفتوگو، بەیهکگەباندنی نەوکان، پالپشتی رۆشنیری کۆمەلگەیی. بەم ئامادەبوونە فرەهنگە و چالاکییە بەرەوامە پیشانگا کە درێژە بە قولکردنەووەی شوینەکەیی دەدات وەک یەکیگ لە دیارترین چالاکییە رۆشنیرییهکانی ناوچەکە.

کارلیکیان لەگەڵ ناوهرۆکە دەولەمەندە رۆشنیرییهکانیان دەکرد.

سیمیاری جۆراوجۆر و گفتوگۆی بەرهەمدار لە هۆلی سەرەکی سیمینارەکان کە زنجیرەیهک لە کۆری رۆشنیری تیا دا بەستراو چەندین بابەتی جۆراوجۆری تیا دا گەنگەشە کران بە بەشدارێ کۆمەلیک لە ئەکادیمی و نوسەر رۆشنیریان کە گفتوگوکانیان کاریگەرتر کرد بە بۆچوون و شارەزاییان.

قوتابی قوتابخانەکان لە میوانداری کتیبدا لەمڕۆ دە زۆر جیاواز دەرەکەوتن بەسەردانیکردنی چەندین گروپی قوتابی قوتابخانە جیاوازهکانی هەولیر کە لە نیو دالانەکانی خانەکانی بڵاوەکردنەووە هاتوچۆیان دەکرد، قوتابییهکان زیاتر کارلیکیان لەگەڵ ئەو کتیبانە دەکرد کە بە

■ هەولیر / ئەلمەدا

پیشانگای نیوده ولته هیولیر بۆ کتیب لە رۆژیکی نویدا تەوژمیکی رۆشنیری بەرچاوو ئامادەبوونیکی جەماوەری فراوانی بەخۆیەووە بینی کە گیانیکی راستەقینەیی لە گەورەترین نمایشی رۆشنیری لە هەریمی کوردستان و عێراقدا بەرجهستەکرد، تیا دا چەندین چالاکێ جۆراو جۆر لە کۆری فیکری و گفتوگۆی ئەدەبی سازکران وێرای چەندین سەردانی چری قوتابیان لە قوتابخانەکانی شاری هەولیر، سەرەرای هاتنی سەدان کەس لە هاو نیشتیمانان کە لە پارێزگاکانی دیکە هاتبوون و لە نیو دالانەکانی پیشانگا کە هاتوچۆیان دەکردو